

NEMZETKÖZI KÖNYVFESTIVÁL

Megszabadítani a gonosztól

Száraz Miklós György metafizikai kalandregénye

Kabdebó Lóránt

Mondjam ki kezdő mondatként, ami már oly régóta kimondásra vár: Száraz Miklós György a legjelentősebb magyar írók közé tartozik. És hozzátehetem, a Lovak a ködben az általam eddig olvasott legjobb regények egyike. De most legújabb kisregényéről kell véleményem mondanom, az *Osztozkodók*ról. Én az említett regény mellé illeszttem. Meg a tizennelcadik századi klasszikus kalandregények társaságába. Candide, Tom Jones, Robinson. Egyszerre voltak korukat minden időben felidéző valóságábrák, egyben az ember cselekvését értékelő erkölcsi tanmesék.

Száraz Miklós György varázslatos mondataiban mindig ottlósan érzem magam, szereplőinek megszólalása engem, az olvasót is belevon az életükben fel-felbukkanó esélyekbe és csapdába. Mozdulataik bennem folytatódnak, feladványaim gondolkodtatnak meg. Megcsodálom, amint olvasmányos és eseményes, ugyanakkor rejtélyes jelenetekből rak össze – bennem is életre varázsolva – sajátos kalandvilágot regényeiben. Miként? Módszerét belerejt – nem kiszólva belőle – az elbeszélésnek is szerves részét alakító szövegrészekbe.

„A napok később is színesek maradtak, időnként figyelt rájuk, máskor nem, ahogy gyakran a felhőkre sem figyelünk, a derengésre, a szitáló ködre, a varjak röptére, csak megyünk a gon-

dolatainkba merülve, a járda göbjeit, a szomszéd cammogó öreg kutyáját nézve, látva és mégsem látva.” „A felnőtt egész életében ezt fogyasztja, abból és addig él, amíg a gyermek tart benne.” „Bűn? Ártatlanság? Igazság? [...] Mást sem csinált egész életében, mint a határon mozogott, kiskapukat és titkos ösvényeket keresett, olyan sorompók alatt hajtott át, amelyekről tudta, hogy másnapra szigorúan tiltott útvonalra lesznek [...] Számára a törvény nem létezik. Csakis a saját belső szabályait létezik.” „– Kértél te már bocsánatot valakitől? – És megbocsátottál már valakinek?” „Az igazi együttérzés nem érzélem, hanem cselekvés, gyógyszer és kenyér, de legfőképpen figyelem és odafordulás.” Ki kit tud – és tud-e – megszabadítani a „gonosztól”?

Ami a mai mindennapi életünkben véletlenként jelenik meg, az *Szent Ágoston* Istenről vallott elmékedéseiben találhatna legméltóbb helyre. Kalandorai az eleve elrendelés és a szabad akarat filozófiai csörtéjében inkább helyüket találhatnák, mint bármifajta földhözragadt krimiben. Száraz Miklós Györgynek mégis szinte minden mondatán, a könyv rögtönzött jeleneteiben átsüt személyes környezetének, a Várkerületnek szenvedélyes szeretete és múltjának benne lüktető történelme. Ebben a csapdákkal és esélyekkel teljes valóságban véletlenek között csetlenek-botlanak különös, mégis mindennapi kalandorai. Mondhatnánk: mi magunk, különleges helyzetekbe emelve.

A poénokat nem szeretném lelőni, a regény kalandos tematikáját mégis jelezni kell. Két rivális iskolatársból jó barátta lett ifjú, Hanbal és Tim egy átlagos értelmiségi család, Ábrahámék életét keresztül-kasul át-átjáró kalandjai embert próbáló eseményeket váltanak ki. A cselekmény középpontjában hirtelen ötlettel végrehajtott betörés áll, amelynek során egy csak zsebre tett lotószeletény által utóbb megnyert, de soha fel nem élt milliók osztódnak. Csakhogy e valóságos világ felett érzékelhető egy elrejtőző erő. Mert iga-

zi értelmet nem ez, a fel sem használt pénz adhat ennek a kalandornak – és valószínűleg bármely életnek –, hanem annak felismerése, hogy a szeretés valódi erőforrás lehet. Rejtőnnyé váló történetekben az író részesevé avat a min-

den pillanatban választásra kényszerítő jelenségek, szinte ránk, olvasóira bízva, mit tennénk, ha mi élnénk szereplői helyében. Lebegünk elrontott bábként, vagy cselekvéseink a megpróbáltatások során morális lényre emelkednek.

(Száraz Miklós György: *Osztozkodók*. Scolar Kiadó, Budapest, 2018, 114 oldal. Ára: 2990 forint)

Kacifántos viszonyok

Gyilkosság-sorozat Zomborban

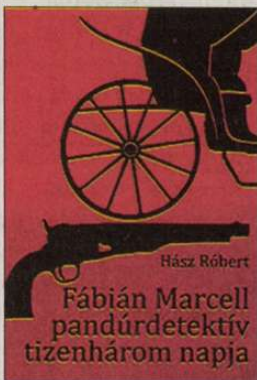
Ozsda

Titokzatos gyilkosság-sorozat tartja rettegésben a délvidéki kisvárost, Zombort 1902-ben. A regény írója, Hász Róbert ötvözi a ténytérítést és a fikciót, ugyanis a bűntény kitalált történet, viszont a regényben szereplő személyek valóban akkor éltek, és a könyvben leírt pozíciókat töltötték be. A cselekményt hitelesíti, hogy közülük többen az emlékeztetése máig él a kisvárosban. Például az egyik kulcsfigura az író *Gozsdu Elek*, aki 1897-től királyi ügyészként dolgozott Zomborban, s a regényben is szereplő Szabad Lyceum Egyesület első elnökeként tevékenykedett. A fordulatokban gazdag bűnügyi történet valós helyszíneken játszódik.

A történet főszerzője Bánáti csendőrkapitány az éjszaka közepén riasztja Fábiant Marcell detektívet egy bűnügyi helyszínre, ahol Falcione Áron és egy ledér nő fekszik holtan. Bánáti és a fiatal detektív rögtön észreveszik, hogy a gyilkosság helyszínét megrendezték... Ezek után brutális és egyre rejtélyesebb gyilkosságok történnek. Annak ellenére, hogy az áldozatok életkora és társadalmi helyzete nagyon különböző, kiderül, hogy azelőtt igencsak kacifántos viszonyban álltak egymással. Az áldozatok száma hét főre emelkedik.

A történet főszerzője Fábiant Marcell, a becsületes és rokonszenves detektív. A rendőrmozgató apák nevelték föl, mert szülei csecsemőként a helyi templom küszöbén hagyták. Fábiant – kinek alakja távol áll a szokványos mesterdetektív-figurától – elsősorban keresi mindenben az igazságot, a logikát, az ok-okozatosságot. Beveti a korabeli bűnüldözés legfrissebb vívmányait, az irodalmi folyóirat főszerkesztője lett. Egy évvel később megkapta a Márai-díjat. A szerző hetedik regényét a Kortárs Könyvkiadó jelentette meg, mely már több művét is gondozta. Hász korábbi munkái német, olasz és francia nyelven is sikert arattak. Legutóbbi, izgalmas detektívregényében végig sikerül fönttartani az érdeklődést, életszerű párbeszédei szórakoztatóak, helyenként igen humorosak. Művében az 1900-as évekbeli vajdasági társadalom tablóját és korrajzát is felvonultatja. Bemutatja a Monarchia területén együtt élő magyar, szerb és sváb lakosokat, mindennapjait, a köztük lévő feszültségeket, a korabeli nyelvháztartást és a századforduló környékén nyitott hazatérő elölgyeit és hátrányait. A tizenhárom fejezetből álló, szerteágazó bűnügyi történet nem csak a krimirajongóknak ajánlott. Az egy szuszra elolvasható, szórakoztató regényben benne rejlik egy jó film lehetősége is.

(Hász Róbert: *Fábiant Marcell pandúrdetektív tizenhárom napja*, Kortárs Kiadó, Budapest, 2017, 360 oldal. Ára: 3500 forint)

Murokffy szilaj tánca

Veszedelemes terepen: új magyar pikareszk

Juhász Kristóf

Kéves könyvet vártam olyan kíváncsisággal, mint *Pataki Tamás* kollégánkét. Eleve szerelmes vagyok az elbeszélő címadásba – ha pedig egy kötet a Murokffyban vérré válik, és lóvá teszi az ördögöt címet viseli, abból már tudható, hogy szerzőnk a pikareszk hagyományokba akarja ártani magát. Veszélyes terep! Nem a vonatkozó narratív technikák bonyolultsága miatt, inkább azért, mert az utóbbi évtizedek irodalmi áramlataiból ritkán evickél felszínre efféle kedélyes, virulens elbeszélői magatartás – mintha a posztmodern atomokra robbantotta volna Gargantua vagy Lúdas Matyi figuráját, hogy a mesélés öröme végképp az önreflektív motyogásba fullassza.

Pataki Tamás első kötete úgy robban ki a kortárs mocsárból, mint zabolátlan ördögfióka, szarvacskáival fenéke bök, hogy majd leesünk a székről, de mivel éberek vagyunk, nyomban belátjuk: képesek vagyunk a szarvacskába kapaszkodva végigvágatni a leghihetlenebb kalandokon is. Ezt a stílust nem az írói technika teszi, hanem az írói kedélyállapot – ezért is taníthatatlan. Főhősünk és alanyi mesélőnk, Murokffy Tódor Ede Münchenhausen báró, Hány János, Thyl Ulenspiegel közeli rokona, rettenetes nagyszerű, elpusztíthatatlan figura, a mindenkori pikareszk hőshöz illő zabolátlan, ele-

mi erejű életvágya megtestesítője. Hiú, nagy erejű, nagystílusú – a regényben egyébként is minden nagy a hős gigantikus nemzetségétől a grandiózus verekedéseken át a hatalmas tételekben menő fogadásokig. Egy sajtókereskedő például – vesztére – lánya szüzességében fogad Murokffyval, hogy az megmondja, milyen drágák a színében virul Erzsébet királynő csecsbimbója.

A kezdetben lázongó cselekvések fűzére, vagyis Murokffy különböző életveszélyes és hihetetlen kalandokba keveredik a századvég-századelő Monarchiájának különös világában, ahol az ördög, éppen olyan konkrét, mint egy kupleráj élveteg lánykájának öle vagy egy hatalmas pofon. A milió, *Jókai* és *Verne* világai, uracsok, gavalérok, bacchánsnők, al-

kimisták, hamiskártyások, hadiszállítók és bordélyház-tulajdonosok világa a pikareszk hagyományokhoz hű, tomboló fikció. A történetek hihetetlen és csudás, abszurd mesék: latrinák látny szöktet a budibúvár, cápákól és cselédlányokból szíreket gyárt az örült professzor, és gonosz úz a kecskeduda.

„Állás ajánlok néked az újságomnál, mert látom, csillagpáthatatlant vagy, mint az a nagyapád, aki huszárkorában végigrikatta a bohémiai falvak lészőke leányserégét, és emiatt a gémeskút oszlopához kötözték, hogy üljön vesztig. Mindhiába, mert amint elhaladtak mellette a mezőre igyekvő lányok, emberfelettivé dagadtak erei, és felforr a vére, mint az ősz végi fekete lényka mustja, letépte szemeit, szemét előtökte a lányavíz, és rohant, vágta a lánykák után, mint egy kentaur, hogy az egész bohém medence visszhangzott a sikongásoktól.”

E szép szavakkal fogadják föl hősünket újságíróknak. Az efféle, játékosan veretkedő nyelvhasználat ritka, Pataki Tamásban megvan az a – témájához és hőiséhez illő – nagystílus merész-ség, hogy nem kezd nyelvi rétegeken spekulálni, hanem egy halomba hányja az egészet a dualizmus stíljától az erdélyi ízeket át a legborzasztóbb szóviccekig, ahogy egy szereplő névjegyén is áll: „k. u. k. kalandor, ama- és orgyilkostör”. Ez maga az anyanyelv tündéreinek és nimfáinak féktelen vágatása, őserőjű játszadozása.

A mesélés szinte csak ürügy Patakinak arra, hogy jól megtáncoltassa teljes pompájában ragyogó, minden alsó és felső rétegdíszítményét büszkén viselő anyanyelvünket.

(Pataki Tamás: *Murokffyban vérré válik az abszint, és lóvá teszi az ördögöt*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2018, 268 oldal. Ára: 2990 forint)